

Geliş Tarihi : 07.05.2024

Kabul Tarihi : 08.10.2024

 <https://doi.org/10.20304/humanitas.1477222>

Ertuğrul-Yaşar, Z. (2024). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığının, zihin okuma ve bağlanma ile ilişkisinin incelenmesi. *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(24), 134-149. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1477222>

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞININ, ZİHİN OKUMA VE BAĞLANMA İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Zehra ERTUĞRUL YAŞAR¹

ÖZ

Bu çalışmanın amacı sosyal medya bağımlılığı ile ilişkili bazı faktörleri belirlemek ve bağımlılığın önlemesine yönelik çalışmalara katkı sağlamaktır. Bu amaçla beliren yetişkinlik döneminde olan üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı, bağlanma ve zihin okuma arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmaya 129 üniversite öğrencisi (93 kadın, 36 erkek) katılmıştır. Sosyal medya bağımlılığının belirlenmesinde Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği, zihin okuma becerilerinin değerlendirilmesinde Gözlerden Zihin Okuma Testi, akran ve ebeveynlerine bağlanmalarının ölçülmesinde ise Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri - Kısa Formu kullanılmıştır. Öncelikle değişkenlerdeki cinsiyet farklılıkları ve değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ardından yüksek sosyal medya bağımlılığı olanlar ile olmayanlar arasında bağlanma ve zihin okuma açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığı analiz edilmiştir. Bulgular sosyal medya bağımlılığının kadınlarda daha yüksek olduğunu ve arkadaşlara bağlanma arttıkça, sosyal medya bağımlılığının azaldığını göstermiştir. Yüksek sosyal medya bağımlılığı olanların, diğerlerine göre ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma puanlarının anlamlı olarak daha düşük olduğu bulunmuştur. Zihin okuma becerileri açısından ise sosyal medyaya bağımlılığı yüksek olanlar ile olmayanlar arasında anlamlı bir fark yoktur. Bu bulgular sosyal medya bağımlılığının önlenmesinde ebeveyn ve akran ilişkilerinin koruyucu bir rol oynayabileceğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, Zihin okuma, Bağlanma, Bağımlılık, Beliren yetişkinlik

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Yalova Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, zehra.yasar@yalova.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4543-3662>

Date Received : 07.05.2024

Date Accepted : 08.10.2024

 <https://doi.org/10.20304/humanitas.1477222>

Ertuğrul-Yaşar, Z. (2024). Investigating the relationship between mind reading, attachment and social media addiction among university students. *HUMANITAS - Journal of Social Sciences*, 12(24), 134-149. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1477222>

INVESTIGATING THE RELATIONSHIP BETWEEN MIND READING, ATTACHMENT AND SOCIAL MEDIA ADDICTION AMONG UNIVERSITY STUDENTS

Zehra ERTUĞRUL YAŞAR²

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate factors related with social media addiction and to contribute to addiction prevention studies. For this purpose, the relationships between social media addiction, attachment and mind reading were examined in university students within the emerging adulthood period. A total of 129 university students (93 females, 36 males) participated in this study. Bergen Social Media Addiction Scale was used to assess social media addiction, Reading the Mind in the Eyes Test was used to evaluate mind reading abilities, and the Parent and Peer Attachment Inventory - Short Form was used to assess attachment to peers and parents. First, gender differences and the relationships between variables were examined. Then, it was analyzed whether there is a significant difference in terms of attachment and mind reading between those with high and low social media addiction. Findings showed that social media addiction is higher in females, and as attachment to friends increases social media addiction decreases. Those with high social media addiction demonstrated significantly lower scores in attachment to both parents and friends compared to others. However, there was no significant difference in mind-reading abilities between individuals with high social media addiction and no social media addiction. These findings suggest that parent and peer relationships may play a protective role in preventing social media addiction.

Keywords: Social media, Mind-reading, Attachment, Addiction, Emerging adulthood.

² Assistant Professor, Yalova University, Faculty of Humanities and Social Sciences, zehra.yasar@yalova.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4543-3662>

Giriş

İnternet ve sosyal medyanın kullanımı dünyada olduğu gibi (Kanchan & Gaidhane, 2023; Kuss vd., 2014; wearesocial.com, 2024) Türkiye’de de her geçen yıl artmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) raporuna göre Türkiye’de 16-74 yaş arasındakilerin internet kullanım oranı 2020’de %79, 2021’de %82.6 iken 2022’de %85’e ve 2023’te %87.1’e yükselmiştir. Sosyal medya kullanımı ise 2022 yılında %82’ye ve 2023’te %84.9’a ulaşmıştır.

Sosyal medya; mesajlaşma, fotoğraf/video paylaşma ya da ilgi alanlarına göre insanlar arasında iletişim sağlama gibi özellikleri ile sosyal bilginin paylaşılmasını (Fox & Moreland, 2015) sosyal etkileşimin devam etmesini ve yeni sosyal etkileşimlerin başlamasını sağlamaktadır (Boyd & Ellison, 2007). Sosyal medya kullanıcıları da sosyal medya kullanımlarının amacı olarak sosyal etkileşimi göstermektedirler (Raacke & Bonds-Raacke, 2008; Yaşa Özeltürkay & Yarımoğlu, 2019). Böylece sosyal medyanın uygun kullanımının, insanların sosyal becerileri üzerinde olumlu etkisi olduğu düşünülebilir (Romero-López vd., 2021). Fakat internet ve sosyal medyanın problemlili kullanımı beraberinde “internet bağımlılığı” ve “sosyal medya bağımlılığı” gibi yeni kavramları da getirmiştir. İnternet bağımlılığının özel bir türü olarak kabul edilen sosyal medya bağımlılığı bir davranışsal bağımlılık olarak ele alınmaktadır (Griffiths, 2005). Burada söz konusu olan fizyolojik bir bağımlılık değil psikolojik bir bağımlılıktır (Davis, 2001). Davranışsal bağımlılık kriterlerinden yola çıkarak sosyal medya bağımlılığı için altı madde önerilmiştir (Andreassen, 2012). Bu maddeler: i) sosyal medya kullanımı ile aşırı bilişsel ve davranışsal meşguliyet, ii) olumsuz duygu durumunu azaltma amacıyla sosyal medya kullanımı, iii) sosyal medya kullanımını kontrol etmede başarısızlık, iv) istenilen hazzı ulaşmak için sürekli sosyal medya kullanımı arttırmak, v) sosyal medya kullanmadığında yoksunluk belirtileri göstermek, vi) sosyal medya kullanımı nedeniyle kişilerarası ilişkilerde ve sağlıkta sorunlar yaşamaktır. Davranışsal bağımlılıklardan sadece kumar oynama Amerikan Psikiyatri Birliği Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel Elkitabı’nın beşinci baskısında (DSM-5) “Maddeyle İlişkili Olmayan Bozukluklar” tanı kategorisinde yer alırken internet bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı bu baskıda yer almamaktadır. Araştırmacılar, DSM’nin ileriki versiyonlarında internet bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı gibi tanıların eklenebileceğini öngörmektedir (Savcı & Aysan, 2017). Literatürde internet bağımlılığının yanı sıra farklılaşan kullanım amaçlarına göre bilgisayar oyunu bağımlılığı, çevrim içi alışveriş bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı gibi kavramlar öne sürülmekte; bu bağımlılıklara yönelik ölçekler geliştirilmekte ve bu bağımlılıkların ilişkili olduğu sosyal, psikolojik vb. faktörler üzerinde çalışılmaktadır.

Literatürdeki araştırmalar ilişkisel olması nedeniyle yön belirtmese de sosyal medya bağımlılığı ile ruh sağlığı problemlerinin (Hou vd., 2019) narsisizm ve düşük öz güvenin (Andreassen vd., 2017), kaygının ve dürtüsellüğün (Zhao vd., 2022) ilişkili olduğunu göstermektedir. Sosyal medya bağımlılığı ile sosyal beceriler arasındaki ilişkilerin negatif ve iki yönlü olduğu düşünülebilir. İlk olarak sosyal medya bağımlılığı, sosyal becerileri olumsuz etkiliyor olabilir (Bozkurt vd. 2016; Fox & Moreland, 2015). Örneğin sosyal medya bağımlılığı ile sosyal medyada geçirilen zamanın artması ile gerçek hayattaki kişilerarası etkileşim azalmakta ve sosyal izolasyon artmaktadır (Tateno vd., 2019). Landa-Blanco vd. (2024) sosyal medya bağımlılığının depresyonu arttırıp, özgüveni düşürerek akademik başarıyı olumsuz etkilediğini bulmuşlardır. Diğer taraftan ise yeterince gelişmemiş sosyal beceriler, insanların sosyal medyaya yönelmesine neden oluyor olabilir. Birey günlük hayatındaki sosyal sorunlarla başa çıkmakta zorlandığı için bir strateji olarak sosyal medyaya yönelerek sosyal medya bağımlılığı geliştiriyor olabilir (Andiç & Durak Batıgün, 2021). Örneğin Romero-López vd. (2021) empati becerileri yeterince gelişmemiş olan ve sosyal iletişimi başlatmakta zorlanan üniversite öğrencilerinin çevrim içi iletişimi tercih ettiklerini bulmuşlardır. Bu bağlamda sosyal

medya bağımlılığının nedenlerini ve sonuçlarını anlamak için ilişkili olduğu sosyal becerilerin aydınlatılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığının ilişkili olabileceği bir alan bağlanmadır. Bağlanma, bakım veren ile çocuk arasında geliştirilen özel güçlü duygusal bir bağ olarak tanımlanabilir (Bowlby, 1973). Bowlby'e göre çocuk erken yaşta bağlanma nesnesi ile kurduğu ilişkiden sosyal ilişkilere yönelik kendisi ve başkalarıyla ilgili "içsel çalışan modeller" olarak adlandırılan zihinsel modellemeler geliştirir. Bu modellemeler, çocuğun ileriki hayatındaki sosyal ilişkilerini biçimlendirir. Böylece erken dönemde kurulan ilişkinin yaşam boyu süren bir etkisinin olduğu ve bağlanmanın yaşamın ilerleyen dönemlerindeki davranışları açıklama potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Bağlanma ve bağımlılık arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar (Akdeniz vd., 2020; Taş & Bilgin, 2019) bağlanma ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiyi desteklemektedir. Gerçek hayatta güçlü bağlar geliştirememiş, kendisi ve başkalarıyla ilgili güvenli modeller geliştirememiş kişi, sosyal medyaya bağımlı olmaya daha yatkın olabilir (Kuss & Griffiths, 2011). Eğer kişi güvenli bir ilişki geliştiremezse reddedilme korkusu nedeniyle insanlarla doğrudan iletişime geçmek yerine sosyal medya aracılığıyla ilişki kurmayı tercih edebilir (Estevez vd., 2017). Bağlanma, duygu düzenleme becerilerini etkileyerek bağımlılık için bir risk faktörü ya da koruyucu faktör oluşturabilir (Sümer vd., 2015). Buna göre güvenli ilişki geliştiren bir kişi etkin duygu düzenleme becerileri nedeniyle internet dahil tüm bağımlılık türlerine karşı daha güçlü durabilir. Tam tersi güvenli bağlanma geliştirememiş kişiler ise etkin olmayan duygu düzenleme becerileri nedeniyle gerçek hayatta yakınlık kurmaktan kaçma veya reddedilmekten kaçınma gibi nedenlerle sosyal medya bağımlılığı gibi bağımlılık çeşitlerine daha yatkın hale gelebilir. Bununla uyumlu olarak yapılan derleme çalışması sonucunda güvenli bağlanma ile bağlanma ihtiyacı karşılanmadığında sosyal medyanın bu ihtiyacı doyumakta kullanılabileceği sonucuna varılmıştır (Taluy, 2021).

Sosyal medya kullanımının ilişkili olabileceği bir diğer alan ise zihin kuramıdır. Zihin kuramı kişinin, başkalarının zihinsel durumlarının gerçeklikten ve kendi zihinsel durumlarından farklı olabileceğini anlamaları ve davranışların zihinsel durumlar ile yönlendirildiğini anlamalarını kapsayan geniş bir kavramdır (Premack & Woodruff, 1978). Zihin kuramı okul öncesi dönemde istek, kanı, bilgi, duygu, yanlış kanı anlayışının (Wellman & Liu, 2004) yetişkinlik döneminde ise gaf (Baron-Cohen vd., 1999), ironi, şaka, yalan, beyaz yalan, iğneleme, kinaye (Happé, 1994) ve zihin okuma (Baron Cohen vd., 2001) gibi daha karmaşık zihinsel durumların anlaşılmasının değerlendirilmesi ile incelenmektedir. Zihin okuma becerisinin ölçümünde göz bölgesine bakarak karmaşık hislerin ve düşüncelerin okunması değerlendirilmektedir. Alanyazına baktığımızda zihin okuma ile internet/sosyal medya bağımlılığı arasında ilişki bulan çalışmalar mevcuttur (Akdeniz vd., 2020, Korkmaz vd., 2018). Örneğin; patolojik internet kullanımı olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin karşılaştığı bir çalışmada, patolojik internet kullanımı olanların olmayanlara göre daha düşük zihin kuramı puanı aldıkları bulunmuştur (Korkmaz vd., 2018). Zihin okuma ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin çift yönlü olabileceği öne sürülmüştür. Birinci açıklamaya göre patolojik internet kullanımı olanlar, internette geçirdikleri zaman nedeniyle insanların göz bölgesinden hislerini okuma konusunda daha az pratik yapıyor olabilirler ve buna bağlı olarak zihin kuramı becerileri bozulmuş olabilir. İkinci açıklamaya göre ise zihin kuramı becerileri daha az gelişmiş olanlar, patolojik internet kullanıcısı olmaya daha yatkın olabilirler (Korkmaz vd., 2018). İnsanların yüz ifadelerinden duygularını çıkarsamada başarılı olmayanlar, olası sosyal ve duygusal problemler nedeniyle çevrim içi etkileşimi tercih etmeye eğilimli olabilirler ve bu onları internet bağımlılığına daha yatkın hale getiriyor olabilir (Akdeniz vd., 2020).

İnternet kullanımının, kişinin sosyal ve bilişsel gelişimiyle olan ilişkisinin, içinde bulunduğu yaşam dönemine göre farklılaşabileceği bulunmuştur (Firth vd., 2019). Örneğin kimlik ve kişilik gelişimi açısından kritik bir dönemde olan ergenler için problemler internet

kullanımı daha ciddi sonuçlar doğurabilmektedir (Ceritli & Nedim Bal, 2017). Fakat gençler yetişkinlere oranla sosyal medya kullanımının ciddi sonuçlara yol açmayacağını düşünmektedir (Griffiths & Kuss, 2017). Bu nedenle bu çalışmada gelişimsel dönem olarak beliren yetişkinlik dönemine odaklanılmıştır. Beliren yetişkinlik dönemi; değişen demografik, ekonomik ve toplumsal koşullarla birlikte 18-29 yaşları arasındaki dönem için kullanılmaktadır (Arnett vd., 2014). Beliren yetişkinlik döneminde kişi iş seçiminde, romantik ilişkilerinde ve dünya görüşünde kimlik arayışına devam eder ve istikrarsızlıklar yaşar. Kişi kendisini ne ergen ne de yetişkin olarak tanımlar. Bu dönemde kişi kendine odaklıdır ve geleceğe dair umutludur (Arnett, 2000). Türkiye’de yapılan çalışmalar da kültürel farklılıklar olsa da beliren yetişkinlik döneminin özelliklerinin özellikle kentte yaşayan ve üniversite eğitimi alan bireylerde gözlemlendiğini göstermektedir (Doğan & Cebioğlu, 2011; Atak vd., 2016). TÜİK (2024) raporuna göre son 3 aydaki internet kullanım oranı 25-34 yaş arasında %97.7 ve 16-24 yaş arasında % 96.5’tir. Yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerinde internet kullanım oranının azaldığı görülmektedir (TÜİK, 2024). İçinde buldukları gelişim dönemi nedeniyle üniversite öğrencileri için sosyal medyanın sağladığı haz deneyimi, özerklik ve kimlik keşfi fırsatı daha cezbedici olmaktadır (Reinecke vd., 2018). Bu nedenlerle bu araştırma kapsamında sosyal medya bağımlılığının en yoğun olduğu dönemlerden biri olarak gösterilen (Bjornsen, 2018) beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencileri ele alınmıştır.

Sosyal medya bağımlılığıyla ilişkili faktörleri belirleme amacıyla gerçekleştirilen araştırmalarda, cinsiyet farklılıkları sıkça incelenen değişkenlerden biridir. Sosyal medya bağımlılığında cinsiyet farklılıklarını inceleyen çalışmaların tutarsız sonuçlar gösterdiğini söylemek mümkün gözükmemektedir (Cam & Isbulan, 2012; Gazi vd., 2017; Güney & Taştepe, 2020; Karayigit vd., 2021; Yılmazsoy & Kahraman, 2017). Bu çalışmada cinsiyet tartışmalarına katkı sağlamak için önce değişkenlerdeki cinsiyet farklılıkları incelenecektir. Ayrıca beliren yetişkinlik döneminde akranlar ile ilişkiler önem kazandığından bu çalışmada hem katılımcıların ebeveynlerine bağlanması hem de akranlarına bağlanması değerlendirilecektir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma beliren yetişkinlik döneminde sosyal medya, ebeveyne ve akrana bağlanma ve zihin okuma becerilerinin tümünün ilişkisini bir bütün olarak inceleyecektir. Böylece sosyal medya bağımlılığı ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi ve bağımlılığın önlemesine yönelik çalışmalara katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Araştırmanın problemleri şu şekildedir:

- 1- Zihin okuma, sosyal medya bağımlılığı ve ebeveyn ve arkadaşla bağlanma açısından cinsiyete göre farklılık var mıdır?
- 2- Sosyal medya bağımlılığı, ebeveyn ve arkadaşla bağlanma ve zihin okuma arasında anlamlı ilişki var mıdır?
- 3- Yüksek sosyal medya bağımlılığı olan ile olmayanlar arasında ebeveyn ve arkadaşla bağlanma ve zihin okuma açısından anlamlı farklılık var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni beliren yetişkinlik döneminde olan üniversite öğrencileridir. Araştırmada olasılıksız örnekleme türlerinden uygun örnekleme yöntemi ile çalışma grubu belirlenmiştir. Örneklem sayısının belirlenmesinde G Power programından yararlanılmıştır. Analiz sonucunda regresyon analizi için %95 güven düzeyi ($\alpha=0,05$) olacak şekilde en küçük örneklem büyüklüğü 107 olarak belirlenmiştir. Çalışmaya dahil edilme kriterleri; katılım için gönüllü olma, psikiyatrik ilaç kullanmama ve beliren yetişkinlik döneminde (18-29 yaş aralığında) olmadır.

Araştırmaya 145 üniversite öğrencisi katılmıştır fakat 4 kişi (33,34,35 ve 41 yaş) beliren yetişkinlik döneminde olmadığı, 9 kişi halen psikiyatrik ilaç kullandığı ve 3 kişi formları eksik doldurduğu için analizlere dahil edilmemiştir. Analizler yaşları 18-29 arasında değişen 93'ü (%72'si) kadın, 36'sı (%28'i) erkek olmak üzere toplam 129 katılımcıdan elde edilen verilerle yürütülmüştür. Katılımcıların annelerinin %48'i ilköğretim, %30'u lise ve %22'si üniversite; babalarının ise %36'sı ilköğretim, %37'si lise ve %27'si üniversite düzeyinde eğitime sahiptir. Öğrencilerin %9'u kendisini alt, %85'i orta ve %6'sı üst sosyoekonomik seviyeye sahip olarak algılamaktadır. Katılımcıların %93'ünün kardeşi vardır.

Veri Toplama Araçları

Veriler Kişisel Bilgi Formu, Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği, Gözlerden Zihin Okuma Testi, Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri- Kısa Formu ile toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu; yaş, cinsiyet, anne-baba eğitim durumu, kardeş bilgisi, sosyoekonomik seviye, psikiyatrik ilaç kullanımı, günlük internet kullanım süresi ve internet kullanım süresinin amaca göre dağılımı (oyun, mesajlaşma, sosyal ağ ve web) olmak üzere toplam 12 sorudan oluşmaktadır.

Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

Andreassen vd. (2016) tarafından geliştirilen ve Demirci (2019) tarafından uyarlanan, geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılan ölçek, sosyal medya bağımlılığının belirlenmesinde kullanılmaktadır. Ölçeğin test-tekrar test Cronbach α değeri .83 ve iç tutarlılık katsayısı Cronbach α değeri .83 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .83 bulunmuştur. Tek boyuttan ve 6 maddeden oluşan ölçek, 5'li Likert sistemi (1=çok nadir, 5=çok sık) ile doldurulmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 6, en yüksek puan 30'dur. Ölçekte "6 maddeden en az 4'ünden 3 ve daha fazla puan almış olmak" "yüksek sosyal medya bağımlılığı" olarak nitelendirilmektedir. Bu araştırmada bu kritere dayanarak katılımcılar yüksek sosyal medya bağımlılığı olanlar ve yüksek sosyal medya bağımlılığı olmayanlar olarak iki gruba ayrılmıştır.

Gözlerden Zihin Okuma Testi

Bu test zihin kuramının "zihin okuma" yönünü değerlendirmek üzere Baron-Cohen vd. (1999, 2001) tarafından geliştirilmiş olup Yıldırım vd. (2011) tarafından Türkçeye çevrilmiş ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Güvenirlik analizlerinde test ve tekrar test arasında anlamlı ilişki [$r=0,650$; $p<0,01$ (%95 CI: 0,490-0,768)] ve Kuder -Richardson 20 güvenilirlik sonuçları .72 bulunmuştur. Bu çalışmada Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır. Testte bir örnek ve 32 test maddesi bulunmaktadır. Her bir maddede bir göz resmi, bir doğru ve üç çeldirici yanıt olmak üzere dört seçenek bulunmaktadır. Testte katılımcıların, göz kısmından

resimdeki kişinin düşündüğünü ya da hissettiğini en iyi tarif eden seçeneği seçmesi beklenmektedir. Her doğru cevap 1 puan, yanlış cevap 0 puan olarak değerlendirilmektedir. Toplam puanın yüksek olması zihin okuma becerilerinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri- Kısa Formu

Armsden ve Greenberg (1989) tarafından geliştirilen envanterin kısa formu Raja vd. (1992) tarafından oluşturulmuş ve Günaydın vd. (2005) tarafından Türkçeye uyarlama çalışmaları yapılmıştır. Yapılan analizlerde test tekrar-test güvenilirliği (anne formu için .87 ve baba formu için .88) gösterdiği bulunmuştur. İç tutarlılık katsayısı Cronbach alfa değerleri anne formu için .88, baba formu için .90 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise Cronbach alfa değerleri anne formu için .78, baba formu için .85 ve arkadaş formu için .86 bulunmuştur. Bu envanter ebeveyne ve arkadaşlara bağlanmanın değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Envanter 12 maddeden oluşmakta ve 7'li Likert sistemi (1=asla, 7=daima) ile puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan en az 7, en fazla 84'tür. Bu araştırmada envanter hem arkadaşlar hem de ebeveynler için uygulanmıştır.

İşlem

Araştırmaya başlamadan önce Yalova Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı alınmıştır (2023/83, 8.05.2023). Bilgilendirilmiş onay formu ile katılımcılardan çevrim içi onay alındıktan sonra Google Formlar üzerinde hazırlanan formların linki araştırmacı tarafından sınıf ortamında paylaşılmıştır. Katılımcılar sırasıyla kişisel bilgi formunu, Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğini, Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formunu ve Gözlerden Zihin Okuma Testini doldurmuşlardır. Uygulamalar yaklaşık olarak 25 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS 15 programında değerlendirilmiştir. Değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerleri (Skewness-Kurtosis) +1 ile -1 arasında yer aldığı için Hair vd.'nin (2013) öne sürdüğü gibi dağılımın normal olduğu varsayılmıştır.

Verilerin değerlendirilmesinde; tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, frekans dağılımı) kullanılmıştır. Normal dağılan veriler için korelasyon ve bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Tüm çalışma boyunca istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Bir günde internette geçirdikleri vakti, öğrencilerin %1'i 1 saatten az, %9'u 1-2 saat, %34'ü 3-4 saat, %43'ü 5-6 saat ve %13'ü 7 saatten fazla olarak raporlamışlardır. Katılımcılar internette geçirdikleri bu zamanı en az oyun (%67'si 1 saatten az) ve web için (%47'si 1 saatten az) en fazla ise sosyal ağ için (%56'sı 3 saatten fazla) kullandıklarını belirtmişlerdir.

Zihin okuma, sosyal medya bağımlılığı ve ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma açısından cinsiyet farklılıklarını belirlemek için bağımsız örneklem t testi uygulanmış ve değişkenlere ait ortalamalar Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre kadınlar (M:22.37, SS:6.13), erkeklerden (M:18.22, SS:8.37) daha yüksek sosyal medya bağımlılığı göstermektedir ($t(127): 3.10, p=.00$). Zihin okuma ($t(127): 1.33, p>.05$) ile anneye ($t(127): -.255, p>.05$), babaya ($t(127): -1.657, p=.05$) ve arkadaşlara ($t(127): .573, p>.05$) bağlanma açısından ise kadın ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Sosyal medya bağımlılığı, zihin okuma ve bağlanma arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Değişkenlere ait korelasyon değerleri Tablo 2’de

Tablo 1.

Değişkenlere Ait Ortalamaların Cinsiyete Göre Dağılımı

Değişken	Cinsiyet	Ortalama	Standart Sapma
Anneye Bağlanma	Erkek	60.30	16.49
	Kadın	59.07	16.33
Babaya Bağlanma	Erkek	51.05	13.07
	Kadın	50.24	14.12
Arkadaşa Bağlanma	Erkek	59.69	8.12
	Kadın	58.07	1.16
Zihin Okuma	Erkek	21.50	6.89
	Kadın	22.25	5.76
Sosyal Medya Bağımlılığı	Erkek	18.22	8.37
	Kadın	22.37	6.13

sunulmuştur. Bergen sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden alınan puanlar ile arkadaşla bağlanma ($r=-.25$, $p=.00$) arasında negatif ilişki bulunmuştur. Bergen sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden alınan puanlar ile anneye bağlanma ($r=-.003$, $p>.05$), babaya bağlanma ($r=-.07$, $p>.05$) ve zihin okuma ($r=.17$, $p>.05$) puanları arasında ise anlamlı ilişki bulunmamıştır. Böylece arkadaşla bağlanma arttıkça, sosyal medya bağımlılığının azaldığını söylemek mümkündür.

Tablo 2.

Değişkenler Arasındaki Korelasyon Değerleri

	Sosyal Medya Bağımlılığı	Anneye Bağlanma	Babaya Bağlanma	Babaya Bağlanma	Zihin Okuma
Sosyal Medya Bağımlılığı	1				
Anneye Bağlanma	-.003	1			
Babaya Bağlanma	-.07	.59**	1		
Arkadaşa Bağlanma	-.25**	.43**	.40*	1	
Zihin Okuma	.17	-.10	-.01	-.13	1

Bergen sosyal medya bağımlılığı ölçeğine göre yüksek sosyal medya bağımlılığı olanlar ile yüksek sosyal medya bağımlılığı olmayanlar zihin okuma ve ebeveyn ve arkadaşla bağlanma açısından bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Bunun sonucunda yüksek sosyal medya bağımlılığı olmayanların, yüksek sosyal medya bağımlılığı olanlara göre anneye bağlanma ($t(127)=-2.03, p=.04$), babaya bağlanma ($t(127)=-4.12, p=.00$) ve arkadaşla bağlanma ($t(127)=-3.53, p=.00$) puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Zihin okuma becerileri açısından yüksek sosyal medyaya bağımlılığı olan ve olmayanlar arasında ise anlamlı bir farklılık yoktur ($t(127)=.778, p>.05$).

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı, zihin okuma ve ebeveyn ve arkadaşla bağlanma arasındaki ilişki incelenmiştir. Bunun sonucunda sosyal medya bağımlılığının kadınlarda daha yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal medya bağımlılığının arkadaşla bağlanma ile negatif ilişkili olduğu, ebeveyne bağlanma ve zihin okuma ile ise ilişkili olmadığı bulunmuştur. Ayrıca yüksek sosyal medya bağımlılığı olanların düşük sosyal medya bağımlılığı olanlara göre ebeveyne ve arkadaşla bağlanma puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Zihin okuma açısından ise bu iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yarısından fazlası internette günde 5 saat ve üzeri zaman geçirdiklerini raporlamıştır. Öğrenciler internette en fazla sosyal ağlarda vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında %23'ü günde 3 saatten fazla mesajlaştıklarını, %17'si günde 3 saatten fazla internette gezindiklerini, %11'i günde 3 saatten fazla oyun oynadıklarını belirtmiştir. Bu bağlamda internet bağımlılığının bir bütün olarak araştırılmasının yanında öğrencilerin farklılaşan kullanım amaçlarına göre bilgisayar oyunu bağımlılığı, çevrim içi alışveriş bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı gibi internet bağımlılığının farklı türlerinin de incelenmesi altta yatan motivasyonel, psikolojik vb. nedenleri anlamamız açısından faydalı olabilir.

Bu çalışmadaki cinsiyet analizleri, kadın öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha yüksek sosyal medya bağımlılığı puanı aldığını göstermiştir. Alanyazında sosyal medya bağımlılığı üzerine yapılan bazı çalışmalar erkeklerin (Cam & Isbulan, 2012; Yılmazsoy & Kahraman, 2017), bazıları kadınların (Gazi vd., 2017; Güney & Taştepe, 2020; Karayigit vd., 2021; Su vd., 2020) sosyal medya bağımlılığının daha yüksek olduğunu bulurken bazıları ise arada fark olmadığını (Gazi vd., 2017) bildirmektedir. Bu tutarsız gözükten bulgular örneklem ve ölçüm yöntem ve tekniklerinden kaynaklanabileceği gibi üçüncü bir değişkenden de kaynaklanıyor olabilir (Kuss & Griffiths, 2017). Bu nedenle internet bağımlılığının farklı türleri ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi aydınlatmak için meta analiz çalışması yapılmış ve kadınlarda erkeklere göre daha fazla sosyal medya bağımlılığı olduğu ve internet bağımlılık türüne göre erkek ve kadın baskınlığının değiştiği bulunmuştur (Su vd., 2020). Mevcut araştırmanın bulguları kadın öğrencilerde sosyal medya bağımlılığının daha yüksek olduğunu bulan bu araştırmalarla tutarlı sonuç göstermektedir. Kadınların daha yüksek sosyal medya bağımlılığı göstermesinde psikolojik ve sosyal faktörler rol oynuyor olabilir (Su vd.,2020). Örneğin kültür ve o kültürde cinsiyete yüklenen sosyal roller kişilerin öz bildirimlerini etkiliyor ve sosyal medya bağımlılığındaki cinsiyet farklarına neden oluyor olabilir (Alnjadat vd., 2019). Bu araştırmada

da bağlanma ve sosyal medya bağımlılığı ölçümleri öz bildirimine dayandığı için öğrenciler kültüre uygun olduğunu düşündükleri cevapları vermiş olabilirler.

Bağlanma ve sosyal medya ilişkisi incelendiğinde, sosyal medya bağımlılığının, arkadaşla bağlanma ile negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. Diğer bir deyişle arkadaşla bağlanma arttıkça sosyal medya bağımlılığı azalmıştır. Yüksek sosyal medya bağımlılığı olmayanların, yüksek sosyal medya bağımlılığı olanlara göre ebeveynle bağlanma ve arkadaşla bağlanma puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu gerçek hayatta ebeveyn ve arkadaşlarla güçlü ilişki geliştirebilen üniversite öğrencilerinin sosyal medyaya daha az bağımlılık gösterdiklerini göstermektedir. Ebeveyn ve arkadaşlarla güçlü ilişki geliştiremeyen üniversite öğrencileri reddedilmekten (Estevez vd., 2017) ve yakınlık kurmaktan korktukları için (Sümer vd., 2015) sosyal medyaya yönelmiş olabilirler. Gerçek hayatta güçlü ilişkiler kuramadıkları için sosyal etkileşim ve bağlanma ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal medyaya bağımlılık geliştirmiş olabilirler (Taluy, 2021). Gerçeklikten kaçma (Soh, vd., 2014), sosyal olarak var olma (Griffiths & Kuss, 2017) gibi ihtiyaç ve motivasyonlar ile sosyal medyayı bağımlılık derecesinde kullanmış olabilirler.

Zihin okuma ve sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişki incelendiğinde ise beklenilen aksine aralarında ilişki olmadığı bulunmuştur. Sosyal medya bağımlılığı yüksek olan ve olmayanlar arasında zihin okuma becerileri açısından bir fark yoktur. Bu çalışmada zihin okuma becerisi daha az gelişmiş olanlar sosyal medya bağımlılığına daha çok eğilim göstermemişlerdir. Yahut bazı çalışmaların aksine (Korkmaz vd., 2018; Akdeniz vd., 2020) sosyal medya bağımlısı olmak zihin okuma becerilerini etkilememiş gözükmektedir. Bu noktada zihin okuma becerilerinin çevrim içi ortamda önemsiz olduğunu ve kullanılmadığını düşünmek yanlış olabilir (Engel vd., 2014). Başka bir ifadeyle sosyal medyada mesajlaşma, fotoğraf veya video paylaşma gibi sosyal etkileşimler sırasında da başkalarının zihinlerini okuma pratiği yapıyor olabiliriz. Yüz yüze iletişimde olduğu gibi göz bölgesinden duyguları çıkarmıyor olsak da çevrim içi iletişimde de farklı zihin okuma pratikleri yapıyor olabiliriz. Hatta yüz yüze iletişime göre çevrim içi iletişimde ipuçları daha sınırlı ve daha az belirgin olduğundan çevrim içi iletişim kurarken insanların zihin okuma becerileri daha önemli hale geliyor olabilir (Engel vd., 2014). Bu çalışmada da sosyal medya bağımlılığı yüksek olan üniversite öğrencileri, sosyal medyayı kullanırken zihin okuma becerilerini kullanmaya devam etmiş ve bu nedenle bağımlılığı yüksek olmayan öğrenciler ile aralarında zihin okuma açısından anlamlı bir fark oluşmamış olabilir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları mevcuttur. Bunlardan biri sadece bir devlet üniversitesine kayıtlı öğrencileri kapsamından kaynaklanmaktadır. Farklı üniversitelerden daha geniş sayıda katılımcı ile yürütülecek ileriki çalışmalar, sonuçların genellenebilirliğine katkı sağlayabilir. Elde edilen bulgular araştırmada kullanılan ölçme yöntem ve araçlarından elde edilen verilerle sınırlıdır. Farklı ölçme yöntem ve teknikleri ile sosyal medyanın ilişkili olduğu faktörler aydınlatılabilir. Ayrıca bu çalışma kesitsel olduğundan bulgular nedensel etkiyi göstermede yeterli değildir. İleride yapılacak boylamsal çalışmalar sosyal medya bağımlılığının neden ve sonuçlarını göstermede etkili olabilir.

Sonuç olarak, değişkenlerdeki cinsiyet farklılıkları incelendiğinde sosyal medya bağımlılığının kadınlarda daha yüksek olduğu görülmüştür. Değişkenler arasındaki ilişkiler

incelendiğinde üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığının arkadaşla bağlanma ile negatif ilişkili olduğu görülmüştür. Yüksek sosyal medya bağımlılığı olanlar ile olmayanlar arasında bağlanma ve zihin okuma açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığı analiz edildiğinde ise yüksek sosyal medya bağımlılığı olmayanların, anneye ve arkadaşla bağlanmalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Gelecek çalışmalar yetişkinlik, yaşlılık gibi farklı gelişim dönemlerine odaklanabilir. İleriki çalışmalarda sosyal medya kullanımı ile ilişkili biyolojik, motivasyonel, psikolojik ve kültürel faktörlerin aydınlatılması; sosyal medya bağımlılığının önlenmesine yönelik politikalara katkı sağlayabilir. Bu araştırmanın bulguları sosyal medya bağımlılığı ile bağlanma arasındaki ilişkiyi gösterdiğinden, sosyal medya bağımlılığının önlenmesinde ebeveyn ve akran ilişkilerinin koruyucu bir rol oynayabileceğine işaret etmektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre üniversite öğrencilerine yönelik sosyal medya bağımlılığını önleyici programlarda, ebeveyn ve arkadaşlarla güvenli bağ kurmaya yönelik içeriklerin eklenmesi sosyal medya bağımlılığının önlenmesinde etkili olabilir. Ailenin ve arkadaşların tedavi ve önleyici süreçlerde yer alması sosyal medya bağımlılığının seyrini olumlu etkileyebilir.

Kaynakça

- Akdeniz, B., Gunduz, M., Calli, S., Demirdogen Sen, E., & Yavuz, M. (2020). Parental attachment and the theory of mind abilities as predictors of internet addiction in Turkish adolescents. *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology*, 30, 222-229, DOI:10.5455/PCP:20200427054916
- Alnjadat, R., Hmaid, M. M., Samha, T. E., Kilani, M. M., & Hasswan, A. M. (2019). Gender variations in social media usage and academic performance among the students of University of Sharjah. *Journal of Taibah University Medical Sciences*, 14(4), 390-394. <https://doi.org/10.1016/j.jtumed.2019.05.002>
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013) *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı* (Çev. Ed.: E Körođlu) Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Andiç, S. & Durak Batıgün, A. (2021). DSM-5 tanı ölçütleri temelinde internet bağımlılığı ölçęi'nin geliştirilmesi: İnternet oyun oynama bozukluğu açısından bir değerlendirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 32, 33 – 42.
- Andreassen, C. S (2012). Development of a facebook addiction scale. *Psychological Reports*, 110, 2, 501-517. <https://doi.org/10.2466/02.09.18.PR0.110.2.501-517>
- Andreassen, C. S, Pallesen, S. & Griffiths, M. D. (2017). The relationship between addictive use of social media, narcissism, and self-esteem: Findings from a large national survey, *Addictive Behaviors*, 64, 287-293. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2016.03.006>
- Andreassen, C. S, Billieux, J., Griffiths, M. D., Kuss, D. J., Demetrovics, Z. & Mazzoni, E. (2016). The relationship between addictive use of social media and video games and symptoms of psychiatric disorders: A large-scale cross-sectional study. *Psychol Addict Behav*, 30, 252-262. <https://doi.org/10.1037/adb0000160>
- Armsden, G. C. & Greenberg, M. T. (1989). *Inventory of parent and peer attachment (IPPA)*. Seattle: University of Washington.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Arnett J. J., Žukauskienė R. & Sugimura, K. (2014). The new life stage of emerging adulthood at ages 18-29 years: Implications for mental health. *Lancet Psychiatry*, 1(7), 569-76. doi: 10.1016/S2215-0366(14)00080-7.
- Atak, H., Tatlı, C. E., Çokamay, G., Büyükpabuşcu, H., & Çok, F. (2016). Yetişkinliğe geçiş: Türkiye'de demografik ölçütler bağlamında kuramsal bir gözden geçirme. *Psikiyatri ve Güncel Yaklaşımlar*, 8(3), 204-227.
- Baron-Cohen, S., O'riordan, M., Stone, V., Jones, R., & Plaisted, K. (1999). Recognition of faux pas by normally developing children and children with Asperger syndrome or high-functioning autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 29, 407-418. <https://doi.org/10.1023/A:1023035012436>

- Baron-Cohen, S., Wheelwright, S., Hill, J. (2001). Reading the Mind in the Eyes” Test revised version: a study with normal adults, and adults with Asperger’s syndrome or high functioning autism. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 42: 241-251. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00715>
- Bjornsen, C. (2018). Social media use and emerging adulthood. M. Zupančič & Puklek Levpušček, M. (Ed.), *Emerging adulthood: Current trends and research içinde*, s. 223-261. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-mediated Communication*, 13(1), 210-230. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x>
- Bowlby J. (1973). *Attachment and loss: Vol 2. Seperation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bozkurt, H., Şahin, S., & Zoroğlu, S. (2016). İnternet bağımlılığı: Güncel bir gözden geçirme. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 6(3), 235-247. <https://doi.org/10.16899/ctd.66303>
- Ceritli, U., & Nedim Bal, P. (2017). The effect of attachment styles on problematic internet use in high school students. *Journal of International Social Research*, 10(50), 475-483. <https://doi.org/10.17719/jisr.2017.1681>
- Cam, E. & Isbulan, O. A (2012). New addiction for teacher candidates: Social networks. *Türk. Online J. Educ. Technol.*, 11, 14–19.
- Davis, R.A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, Volume 17, Issue 2, 187-195. [https://doi.org/10.1016/S0747-5632\(00\)00041-8](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(00)00041-8)
- Demirci, İ. (2019). Bergen sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin Türkçeye uyarlanması, depresyon ve anksiyete belirtileriyle ilişkisinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20 (Ek sayı 1), 15-22. <http://dx.doi.org/10.5455/apd.41585>
- Doğan, A., & Cebioğlu, S. (2011). Beliren yetişkinlik: Ergenlikten yetişkinliğe uzanan bir dönem. *Türk Psikoloji Yazıları*, 14(28), 11–21.
- Engel, D., Woolley, A. W., Jing, L. X., Chabris, C. F. & Malone, T. W. (2014). Reading the mind in the eyes or reading between the lines? Theory of mind predicts collective intelligence equally well online and face-to-face. *PLoS One*. 16, 9(12), e115212. doi: 10.1371/journal.pone.0115212.
- Estevez, A., Jauregui, P., Sanchez-Marcos, I., Lopez-Gonzalez, H. & Griffiths, M.D. (2017). Attachment and emotion regulation in substance addictions and behavioral addictions. *J Behav Addict*, 6(4), 534-544. <https://doi.org/10.1556/2006.6.2017.086>.
- Firth, J., Torous, J., Stubbs, B., Firth, J. A., Steiner, G. Z., Smith, L., Alvarez-Jimenez, M., Gleeson, J., Vancampfort, D., Armitage, C.J. & Sarris, J. (2019). The “online brain”: how the internet may be changing our cognition. *World Psychiatry*, 18(2), 119-129. <https://doi.org/10.1002/wps.20617>

- Fox, J., & Moreland, J. J. (2015). The dark side of social networking sites: An exploration of the relational and psychological stressors associated with Facebook use and affordances. *Computers in Human Behavior*, 45, 168- 176. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.11.083>
- Gazi, M. A., Çetin, M., & Çakı, C. (2017). The research of the level of social media addiction of university students. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(2), 549-559. <https://doi.org/10.24289/ijsser.279705>
- Griffiths, M. D. (2005). A 'components' model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use*, 10, 191–197. <https://doi.org/10.1080/14659890500114359>
- Griffiths, M. D. & Kuss, D. J. (2017). Adolescent social media addiction, *Education and Health*, 35, 49-52.
- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N. & Uysal, A. (2005). The psychometric evaluation of a short form of Inventory of Parent and Peer Attachment. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8, 13-23.
- Güney, M., & Taştepe, T. (2020). Ergenlerde sosyal medya kullanımı ve sosyal medya bağımlılığı. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9 (2), 183-190.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2013). *Multivariate Data Analysis*: Pearson Education Limited. Upper Saddle River, New Jersey.
- Happé, F.G.E. (1994). An advanced test of theory of mind: understanding of story characters' thoughts and feelings by able autistic, mentally handicapped, and normal children and adults. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 24(2), 129–154. <https://doi.org/10.1007/BF02172093>
- Hou, Y., Xiong, D., Jiang, T., Song, L., & Wang, Q. (2019). Social media addiction: Its impact, mediation, and intervention. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 13(1), article 4. <http://dx.doi.org/10.5817/CP2019-1-4>.
- Kanchan, S. & Gaidhane, A. (2023). Social media role and its impact on public health: A narrative review. *Cureus*, 15(1), e33737. doi: 10.7759/cureus.33737. PMID: 36793805; PMCID: PMC9925030.
- Karayiğit, C., Groter, A. & Thompson, M. (2021). Addictive use of social media and motivations for social media use among emerging adult university students. *Bağımlılık Dergisi*, 22(3), 266 - 274. <https://doi.org/10.51982/bagimli.897708>
- Korkmaz, N., Tarhan, N., Ünübol, H. & Hızlı Sayar, G. (2018). İnternet bağımlılığı olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin zihin kuramı yönünden karşılaştırılması. *Current Addiction Research*, 2 (1), 17-21. DOI: 10.5455/car.105-1526826750
- Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2011). Online social networking and addiction—a review of the psychological literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 8(9), 3528-3552. <https://doi.org/10.3390/ijerph8093528>
- Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2017). Social networking sites and addiction: Ten lessons learned. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(3), 311. <https://doi.org/10.3390/ijerph14030311>

- Kuss, J.D., D Griffiths, M., Karila, L., & Billieux, J. (2014). Internet addiction: A systematic review of epidemiological research for the last decade. *Current pharmaceutical design*, 20(25), 4026-4052. <https://doi.org/10.2174/13816128113199990617>
- Landa-Blanco, M., García, Y. R., Landa-Blanco, A. L., Cortés-Ramos, A., & Paz-Maldonado, E. (2024). Social media addiction relationship with academic engagement in university students: The mediator role of self-esteem, depression, and anxiety. *Heliyon*, 10(2). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e24384>
- Premack, D., & Woodruff, G. (1978). Does the chimpanzee have a theory of mind? *Behavioral and Brain Sciences*, 1(4), 515–526. <https://doi.org/10.1017/S0140525X00076512>
- Raacke, J. & Bonds-Raacke, J. (2008). MySpace and Facebook: Applying the uses and gratifications theory to exploring friend-networking Sites. *Cyberpsychology & Behavior : The Impact of the Internet, Multimedia and Virtual Reality on Behavior and Society*, 11 169-174. doi = {10.1089/cpb.2007.0056}
- Raja, S. N., McGee, R., & Stanton, W. R. (1992). Perceived attachments to parents and peers and psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 21, 471-485. <https://doi.org/10.1007/BF01537898>
- Reinecke, L., Vorderer, P., & Knop, K. (2014). Entertainment 2.0? The role of intrinsic and extrinsic need satisfaction for the enjoyment of Facebook use. *Journal of communication*, 64(3), 417-438.
- Romero-López, M., Pichardo, C., De Hoces, I. & García-Berbén, T. (2021). Problematic internet use among university students and its relationship with social skills. *Brain Sci.*, 11(10), 1301. <https://doi.org/10.3390/brainsci11101301>
- Savcı, M., & Aysan, F. (2017). Teknolojik bağımlılıklar ve sosyal bağlılık: İnternet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağlılığı yordayıcı etkisi. *Düşünen Adam*, 30(3), 202-216.
- Su, W., Han, X., Yu, H., Wu, Y., & Potenza, M. N. (2020). Do men become addicted to internet gaming and women to social media? A meta-analysis examining gender-related differences in specific internet addiction. *Computers in Human Behavior*, 113, 106480. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106480>
- Soh, P. C.-H., Charlton, J. P., & Chew, K.-W. (2014). The influence of parental and peer attachment on Internet usage motives and addiction. *First Monday*, 19(7). <https://doi.org/10.5210/fm.v19i7.5099>
- Sümer, N., Oruçlular, Y., & Çapar, T. (2015). Bağlanma ve bağımlılık: Kuramsal çerçeve ve derleme çalışması. *Bağımlılık dergisi*, 16(4), 192-209.
- Taluy, N. (2021). Sosyal medya bağımlılığı ile bağlanma tarzları ilişkisi üzerine bir derleme. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 989-1002. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.816537>
- Taş, İ., & Bilgin, O. (2019). Relationship pattern between internet addiction, attachment styles and selfdifferentiation in university students: a structural equation modelling. *International*

Journal of Education Technology and Scientific Researches (IJETSAR).
<https://doi.org/10.35826/ijetsar.58>

- Tateno, M., Teo, A. R., Ukai, W., Kanazawa, J., Katsuki, R., Kubo, H., & Kato, T. A. (2019). Internet addiction, smartphone addiction, and Hikikomori trait in Japanese young adult: social isolation and social network. *Frontiers in Psychiatry*, 10, 455. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2019.00455>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Girisimlerde-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2023-49393>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492).
- Wearesocial (2024). Digital 2024. <https://wearesocial.com/uk/blog/2024/01/digital-2024/>
- Wellman, H. M., & Liu, D. (2004). Scaling of theory-of-mind tasks. *Child development*, 75(2), 523-541. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00691.x>
- Yaşa Özeltürkay, E. & Yarımoğlu, E. (2019). Tüketiciler sosyal medyayı nasıl ve niçin kullanırlar? : Kullanıcı tarafından oluşturulmuş içerik ve kullanımlar & doyumlar kuramlarına dayalı nitel bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28 (1), 142-161.
- Yıldırım EA., Kasar M., & Güdük M. (2011). Gözlerden Zihin Okuma Testi'nin Türkçe güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Derg.*, 22, 177-186
- Yılmazsoy, B., & Kahraman, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile sosyal medyayı eğitsel amaçlı kullanımları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Facebook örneği. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 6(1), 9-20.
- Zhao J., Jia T., Wang X., Xiao Y., & Wu X. (2022). Risk factors associated with social media addiction: An exploratory study. *Front Psychol.*;13:837766.